

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
**ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В ЕКОНОМІЧНІЙ
ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ**

Студентки 2 курсу, 4мз групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Литвиненко
Яни
Валеріївни

Науковий керівник
к.е.н., доцент

(підпис керівника)

Міняйло
Олександр
Іванович

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Ладонько
Людмила
Степанівна

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь: магістр
Спеціальність: публічне управління та адміністрування
Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую
Зав.кафедри

«28» лютого 2020 р.

**Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу (проект)
студентові**

Литвиненко Яні Валеріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи(проекту): **«ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ»**

Затверджена наказом ректора від «27» лютого 2020 р. №756

2. Строк здачі студентом закінченого роботи(проекту): 02.11.2020

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи(проекту)

Мета роботи(проекту): висновки щодо ефективності механізму державних закупівель, розробка заходів щодо його вдосконалення.

Об'єкт дослідження: ринкові механізми здійснення державних закупівель.

Предмет дослідження: теоретико-методичні підходи щодо регулювання публічних закупівель в економічній політиці держави.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

Розділ 1. Теоретико-методичні основи системи публічних закупівель в економічній політиці

1.1. Сутність, роль та значення публічних закупівель

1.2. Становлення та розвиток публічних закупівель в Україні

Розділ 2. Сучасний стан, тенденції та розвиток системи публічних закупівель в Україні

2.1. Організаційно-економічні засади здійснення публічних закупівель

2.2. Суб'єкти та інституційне забезпечення публічних закупівель

2.3. Становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель

Розділ 3. Напрями та методи удосконалення системи публічних закупівель в Україні

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 01.11.2019	01.11.2019
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 28.02.2020	28.02.2020
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 19.06.2020	19.06.2020
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.09.2020	01.09.2020
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.10.2020	01.10.2020
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 02.11.2020	02.11.2020
7	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 06.11.2020	06.11.2020
8	Зовнішнє рецензування ВКР	До 16.11.2020	16.11.2020

10	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	23-27. 11.2020	23-27. 11.2020
11	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 01.12.2020	До 01.12.2020
12	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією до ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «28» лютого 2020 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Міняйло О.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи

(гарант освітньої програми) Ладонько Л.С.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент Литвиненко Я.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи
(проекту):

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи: Міняйло
Олександр Іванович,

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Ладонько Людмила Степанівна

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Литвиненко Я.В.
може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми) Ладонько
Людмила Степанівна

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна

(підпис, прізвище, ініціали)

«03» грудня 2020 р.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретико-методичні основи системи публічних закупівель в економічній політиці	6
1.1. Сутність, роль та значення публічних закупівель.....	6
1.2. Становлення та розвиток публічних закупівель в Україні.....	10
Розділ 2. Сучасний стан, тенденції та розвиток системи публічних закупівель в Україні	14
2.1. Організаційно-економічні засади здійснення публічних закупівель.....	14
2.2. Суб'єкти та інституційне забезпечення публічних закупівель в Україні.....	21
2.3. Становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель.....	26
Розділ 3. Напрями та методи удосконалення системи публічних закупівель в Україні	32
Висновки та пропозиції	43
Список використаних джерел	48

ВСТУП

Актуальність дослідження. Створення системи державних закупівель в Україні є важливою складовою ринкових реформ. Органи влади і управління, бюджетні установи та організації в процесі виконання своїх функцій стикаються з необхідністю матеріально-технічного чи іншого ресурсного забезпечення для реалізації державних програм, що передбачає проведення конкурсних процедур для економії і підвищення ефективності бюджетних витрат.

Тема державних закупівель переживає сплеск суспільного інтересу і цілком обґрунтовано: однією з найважливіших проблем, що стоять перед державою, в даний час, є проблема розвитку ринкових механізмів здійснення державних закупівель, спрямована на підвищення їх ефективності. Формування принципів добросовісної конкуренції та поглиблення ринкових відносин між замовниками та підрядниками пов'язано з впровадженням практики торгів.

Сталий розвиток економіки безпосередньо залежить від дотримання відповідальності за результативність забезпечення державних і муніципальних потреб, що дозволяє підвищити ефективність їх здійснення.

Переведення закупівель в електронний формат та всі потужності, що створені в межах, або за допомогою системи «Prozorro», надають Україні величезний потенціал в розбудові прозорості, підзвітності та ефективної країни. Після декількох років роботи системи, успіхів, перших перепон та виявлених недоліків, вкрай актуальним є вдосконалення функціонуючої системи й переведення її на новий, кращий рівень, задля суттєвого зменшення корупційних зловживань.

Досягнення узагальненого теоретичного осмислення місця і ролі публічних закупівель в державному управлінні стало можливим завдяки дослідженням системи державних закупівель такими теоретиками: Батенко Л.П., Науменко С.М., Смиричинського В.В., Ткаченко Н.Б., Уманців Ю.М.

Модернізація державних закупівель за допомогою електронної системи, особливості її функціонування та досвід впровадження є предметом дослідження: Акімової Л.М., Гальчинського Л.Ю. та Гаврилової А.Г, Кайдаш Т., Міняйла О.І., команди аналітиків українського представництва міжнародної антикорупційної організації Transparency International, Смиричинського В.В., Ткаченко Н. Б.

Метою роботи є висновки щодо ефективності механізму державних закупівель, розробка заходів щодо його вдосконалення.

Об'єктом дослідження є ринкові механізми здійснення державних закупівель.

Предмет дослідження – теоретико-методичні підходи щодо регулювання публічних закупівель в економічній політиці держави.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. Розглянути сутність, роль та значення публічних закупівель.
2. Розкрити процес становлення та розвитку публічних закупівель в Україні.
3. Провести аналіз організаційно-економічних засад здійснення публічних закупівель та ефективність публічних закупівель у 2019 році.
4. Проаналізувати законодавство та виділити суб'єктів, описати інституційне забезпечення публічних закупівель в Україні.
5. Розкрити процес становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель.
6. За допомогою досвіду США та Німеччини розробити рекомендації щодо напрямів та методів удосконалення публічних закупівель в Україні.

Основними методами, використаними при написанні дипломної роботи, були вивчення і використання наукової літератури та періодичних публікацій, аналіз зібраної інформації по об'єкту дипломної роботи та узагальнення зібраної інформації.

Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел.

Результати дослідження опубліковано: Литвиненко Я. Становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель / Я. Литвиненко // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. Н.Л. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 251 с., С. 140-145.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ

1.1. Сутність, роль та значення публічних закупівель

Для повного та всебічного розуміння означеної теми державних закупівель, необхідним є визначення поняття закупівля як основи системи публічних закупівель. Вітчизняні та іноземні науковці відносять до поняття публічні закупівлі такі дефініції як закупівля, тендер, торги, прок'юмент, державні закупівлі та публічні закупівлі.

Закупівля визначається як придбання ресурсів у зовнішніх постачальників. У цьому сенсі закупівельна діяльність дуже важлива для всіх організаційних одиниць - від домашніх господарств до фірм, організацій та уряду. З функціональної точки зору, закупівельна діяльність є незамінним видом діяльності, і її успішне здійснення має важливе значення для будь-якої організації.

У приватному секторі закупівлі розглядаються як центр прибутку для максимізації прибутку фірми при економії матеріальних витрат. Однак у сфері державних закупівель існує істотна відмінність, оскільки вони отримують свої кошти з податкових надходжень. Таким чином, на відміну від закупівель у приватному секторі, державні закупівлі повинні відображати інтереси громадськості, а також їх ефективність. Тим не менш, обидва види досить схожі у багатьох відношеннях, таких як економія витрат, забезпечення якості, відносини з постачальниками, етика закупівель, аналіз ринку поставок, зелені закупівлі і так далі.

У вітчизняній економічній літературі немає чіткого розмежування між дефініціями «державні закупівлі» та «публічні закупівлі». О.Критенко зазначає, що державні закупівлі – це «певна, регламентована законодавством діяльність держави з придбання товарів, робіт і послуг з найбільшою ефективністю й найменшими витратами для забезпечення діяльності держави та впливу на

розвиток галузей національної економіки й зміцнення соціальної політики» [17]. На думку Н.Ткаченко – це «механізм взаємовідносин між замовником та учасниками щодо розміщення державних договорів на постачання товарів, надання послуг та виконання робіт переважно на конкурентних засадах, відповідно до бюджетних призначень, що здійснюються з метою задоволення державних потреб»[17].

У сучасному українському законодавстві, термін «публічна закупівля» з'явився лише у 2016 році з появою нового Закону України «Про публічні закупівлі», в якому визначається як придбання замовником товарів, робіт і послуг. Слід зазначити, що дане визначення не може в повній мірі охарактеризувати сутність публічних закупівель, адже публічні закупівлі є ширшим поняттям ніж державні закупівлі.

Хоча багато дослідників обговорювали наслідки державних закупівель у багатьох суміжних питаннях і областях, було проведено мало досліджень з широкого спектру ролі державних закупівель. На основі огляду літератури, аналізу можна представити модель для опису всіх аспектів ролі державних закупівель. Функції державних закупівель можна розділити на п'ять категорій: (I) внесок в національну економіку, (II) контроль над діяльністю державних чиновників, (III) соціальна відповідальність, (IV) екологічна діяльність і (V) галузеві інновації, які можна продемонструвати на рис.1.1.

Рис. 1.1. Роль та функції публічних закупівель

Джерело: складено автором в результаті власних спостережень

Економічні, соціальні та екологічні вигоди державних програм і проектів для країни та її громадян багато в чому залежать від того, як здійснюється управління державними закупівлями, їх проведення та контроль. Країни витрачають від 15 до 20 відсотків свого валового внутрішнього продукту на придбання товарів, робіт і послуг для державних програм і проектів [13]. Це свідчить про важливість узгодження стратегій і дій в галузі державних закупівель з національними економічними, соціальними та екологічними стратегіями і діями. Крім того, державні закупівлі можуть також служити корисним інструментом сприяння міжнародному та регіональному співробітництву через посередництво торгівлі та комерції.

На рис. 1.2 показані чотири основні компоненти державних закупівель.

Рис.1.2 Компоненти державних закупівель

Джерело: складено автором в результаті власних спостережень

«Нормативна база державних закупівель включає в себе положення про здійснення і стандартні документи про закупівлі. У положеннях про здійснення більш детально розглядаються положення Закону Про державні закупівлі, з тим щоб полегшити їх дотримання державними посадовими особами. Крім того, з метою полегшення виконання завдань державними посадовими особами та з метою стандартизації процедур і практики проведення закупівель також передбачає підготовку стандартних перекваліфікаційних/тендерних документів як мінімум для товарів, робіт і послуг, а також посібників із закупівель і стандартних/ типових специфікацій для закупівель готових товарів»[19].

Інституційний і управлінський потенціал необхідний для забезпечення того, щоб система державних закупівель у країні функціонувала як частина інститутів і систем управління, що забезпечують управління державним сектором в країні, включаючи підготовку бюджету, його виконання і звітність; регулюючий орган закупівель, його фінансування і штатний розклад; наявність потенціалу інституційного розвитку; а також процедури збору та моніторингу національних даних про закупівлі.

Закупівельні операції і ринкова практика. В цьому компоненті розглядається питання про те, наскільки ефективно і дієво державні закупівлі функціонують на рівні закуповуючих організацій. Враховуючи важливість приватного сектора для закупівель, він також розглядає питання про те, чи є приватний сектор сильним і здатним забезпечити конкуренцію; чи має приватний сектор будь-яку довіру до державних посадових осіб, які здійснюють закупівлі і керують ними; чи має він легкий доступ до кредитів для участі в тендерах і т. д. Це також забезпечує наявність необхідних процедур, які не тільки інформують приватний сектор про правові та процедурні вимоги державних закупівель, а й створюють атмосферу довіри з боку всіх сторін у системі державних закупівель.

Цілісність та прозорість системи державних закупівель. Цей компонент забезпечує цілісність функціонування системи державних закупівель, наявність відповідних механізмів контролю, що підтримують цю систему, та вжиття

належних антикорупційних заходів для уникнення будь-яких порушень у сфері державних закупівель. Таким чином, у цьому компоненті розглядаються ефективні системи контролю та аудиту, ефективність механізму оскарження, доступ до інформації про закупівлі, а також етичні та антикорупційні заходи.

Система державних закупівель в більшості країн заснована на наступних семи загальноприйнятих у світі принципах: співвідношення ціни і якості, економічності, сумлінності, відповідності поставленій меті, ефективності, прозорості і справедливості.

1.2. Становлення та розвиток публічних закупівель в Україні

Світова практика свідчить про те, що публічні закупівлі становлять значну частку ВВП в усіх країнах світу. За статистичними даними OECD, частка публічних закупівель у ВВП країн світу коливається від 8,37% до 20,76%.

У вітчизняному законодавстві державне замовлення вперше встановлено постановою Президії ВР УРСР № 180-ХІІ від 30.08.1990 р. «Про створення державного замовлення Української РСР».

Закупівлі за бюджетні кошти товарів, робіт і послуг іноземного походження стали можливими із прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України № 871 від 21.10.1993 р. «Про затвердження Положення про порядок організації та проведення міжнародних торгів (тендерів) в Україні» [22].

22.12.1995 р. прийнято Закон України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» [23], в якому були зафіксовані концептуальні підходи до формування і розміщення державних замовлень. Державне замовлення трактувалось як засіб державного регулювання економіки шляхом формування на контрактній (договірній) основі складу та обсягів товарів, робіт і послуг, необхідних для забезпечення пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на їх поставку (закупівлю) серед підприємств, організацій та інших суб'єктів господарської

діяльності України всіх форм власності. На Кабінет Міністрів України було покладено право визначення і затвердження переліку державних замовників, обсягів та складу державного замовлення та контролю за його виконанням.

З метою наближення вітчизняного законодавства до вимог СОТ впродовж 1997—1998 рр. прийнято ряд постанов Кабінету міністрів України, а у 2000 р. Закон України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» [25]. Дія цього Закону не поширювалася на закупівлі товарів і послуг, які здійснюються підприємствами оборонно-промислового комплексу. Закупівлі у цій сфері регламентувались окремим Законом України «Про державне оборонне замовлення».

Кардинальних змін система державних закупівель зазнала у 2005 р. у зв'язку із внесенням правок до Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти», які абсолютну регуляторну роль відводили Тендерній палаті.

Еволюція форм публічних закупівель і трансформація термінології щодо них стосовно законодавчого регулювання та забезпечення представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Еволюція форм і термінології з публічних закупівель та їх нормативно-правового забезпечення в Україні

Фаза	Історичний етап	Форма публічних закупівель	Нормативно-правове забезпечення
І фаза	До 1991 року	Державні плани	Постанова, затверджена Радою міністрів української РСР «Про затвердження Положення про Державний плановий комітет Української РСР» від 16 листопада 1982 року №552
	1991-1992 роки	Державні замовлення	Положення, затвержене Постановою Кабінету Міністрів України «Про Міністерство економіки України» від 20 листопада 1991 року №322
	1993-1996 роки	Державні контракти, державні замовлення	Декрет Кабінету Міністрів України «Про державний контракт і державне замовлення» від 22 січня 1993 року №14-93 Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок організації та проведення міжнародних торгів (тендерів) в Україні» від 21 жовтня 1993 року №871

Продовження табл. 1.1

			Закон України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб» від 22 грудня 1995 року №493/95-ВР
			Постанова Кабінету Міністрів України «Про заборону використання бюджетних коштів для закупівлі товарів (робіт, послуг) іноземного походження» від 4 червня 1996 року №61
II фаза	1997-1999 роки	Закупівлі	Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію та проведення торгів (тендерів) у сфері державних закупівель товарів (робіт, послуг)» від 28 червня 1997 року №694
			Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи закупівель товарів (робіт, послуг) за рахунок коштів державного бюджету та іноземних кредитів, що залучаються під гарантії Кабінету Міністрів України» від 24 вересня 1997 року №1058
III фаза	2000-2014 роки	Державні закупівлі	Закон України «Про закупівлю товарів, робіт та послуг за державні кошти» від 22 лютого 2000 року №1490-III
			Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 1 червня 2010 року №2289-VI
			Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 10 квітня 2014 року №1197-VII
IV фаза	2015-сьогодення	Публічні закупівлі	Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року №922-VIII

Джерело: [60]

Розмежування понять «державні закупівлі» та «публічні закупівлі» щодо нового законодавства та того, що втратило чинність, практично неможливо, оскільки і в Законі України «Про публічні закупівлі» [26], і в Законі України «Про здійснення державних закупівель» дається однакове визначення закупівлям, а саме придбання замовником товарів, робіт і послуг у встановленому порядку. Саме тому постає питання про те, чим обумовлено прийняття рішення на законодавчому рівні щодо заміни державних закупівель публічними.

Отже, аналізуючи історичний шлях розвитку та становлення ринку публічних закупівель, зазначаємо про активні зміни щодо форм, методів, процедур, а також термінології. Ввівши поняття «публічні закупівлі» та затвердивши його на законодавчому рівні, держава повинна адаптувати та замінити у всіх Положеннях, Наказах, Інструкціях поняття «державні

закупівлі» на поняття «публічні закупівлі» для впорядкування та приведення у відповідність всієї нормативно-правової бази у цій сфері, а також підвищення ефективності здійснення публічних закупівель. Запропоновано визначати публічні закупівлі як сукупність відносин між учасниками та замовниками щодо прозорого придбання останніми товарів, робіт, послуг відповідно до річного плану з дотриманням принципів максимальної економії та ефективності за умов рівності та добросовісної конкуренції.

РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

2.1. Організаційно-економічні засади здійснення публічних закупівель

Країни, що розвиваються, характеризуються дефіцитом основних фондів і відсутністю фізичної інфраструктури, що в свою чергу негативно позначається на економічній конкурентоспроможності. Місцева промисловість, зазвичай не має достатньої технологічної та виробничої спроможності для задоволення потреби в капіталі. Таким чином, державні закупівлі обладнання та інвестиції іноземного капіталу у багатьох країнах говорять про значну пропозицію сукупних державних витрат. До цього моменту питання про державні закупівлі в цілому ігнорувалося економістами з питань розвитку. Закупівельна діяльність була залишена на розсуд бухгалтерів, бюджетних аналітиків і оперативне керівництво з метою гарантувати стабільний ланцюжок поставок, обмежити витрати і посилити тонкий розподіл цілей [16].

У зв'язку зі Стратегією сталого розвитку Європейського Союзу (EU SDS) справжні стійкі закупівлі повинні враховувати економічні, екологічні та соціальні чинники при руйнуванні впливу стійких закупівель на навколишнє середовище в ланцюжку закупівель і поставок. Більшість дискусій, досліджень та заходів були зосереджені на екологічних перспективах.

Останнім часом, державні закупівлі поступово стали займати центральне місце в якості інструменту державної політики. Стійкі закупівлі (СЗ) стають головним фокусом уваги в якості ключового показника зобов'язань урядів щодо забезпечення сталого розвитку. Досягнення сталого розвитку практично вимагає, щоб економічне зростання підтримувало соціальний прогрес так само, як захист навколишнього середовища, щоб економічне виконання зміцнювало соціальну справедливість і щоб економічна політика була фінансово обґрунтованою, не ставлячи під сумнів роль майбутніх поколінь.

Удосконалення функціональної підсистеми чинного механізму державних закупівель та усунення наведених недоліків повинно відбуватися в напрямку реалізації економічного та соціального призначення цього механізму. Перш за все, потрібно забезпечити раціональне та прозоре використання державних коштів. Слід зазначити, що державні закупівлі повинні здійснюватись на основі певних принципів, про які йдеться у «Положенні про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти», і які можна визначити таким чином (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Основні принципи державних закупівель

Джерело: [19]

Крім згаданих вище загальних принципів, у міжнародній практиці існують окремі додаткові критерії, якими керуються органи влади при проведенні державних закупівель, а саме:

- стимулювання національного виробництва й ринку зайнятості;
- забезпечення національної безпеки, соціальної справедливості, розвитку регіонів, підтримки малого та середнього бізнесу, охорони навколишнього середовища тощо.

Відкритість і прозорість у процесі закупівель досягаються шляхом використання спеціальних заходів і процедур, а також складанням звітності за всіма суттєвими діями, які супроводжують проведення закупівлі. Принцип відкритості й прозорості закупівельних процедур полягає в системному і вчасному наданні необхідної інформації всім зацікавленим сторонам за

допомогою загальнодоступного ресурсу (друковане видання, сайт у мережі Інтернет тощо).

Для виконання цих принципів та ефективного витрачання бюджетних коштів необхідно розглядати державні закупівлі як взаємозалежну систему (рис.2.2).

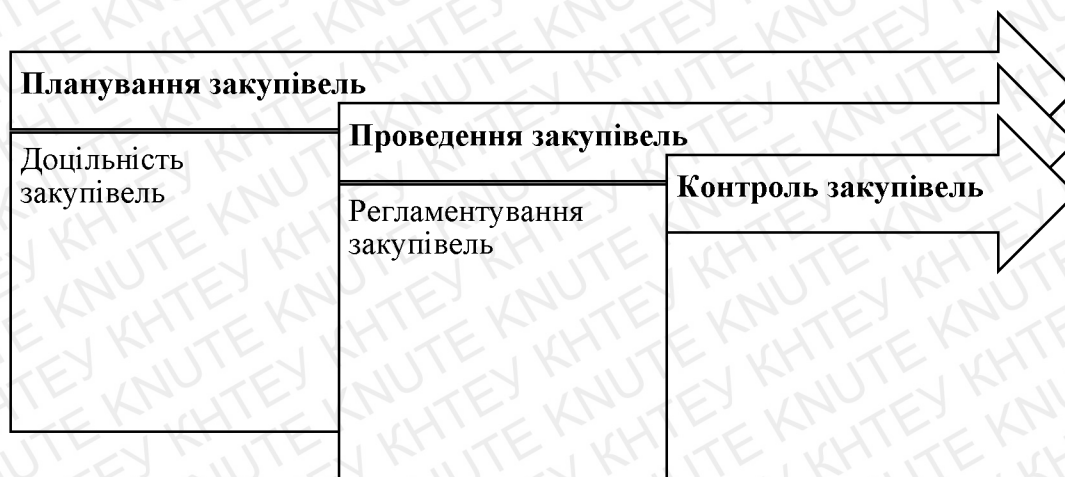

Рис. 2.2. Елементи державних закупівель

Джерело: [33]

Будь-яку закупівельну кампанію необхідно починати з розробки плану закупівель. І чим ретельніше буде пророблений цей план, тим ефективнішою буде кожна окрема закупівля. «Планування проведення закупівель послуг за державні кошти є складним багатоетапним процесом, на який впливають чинники зовнішнього та внутрішнього характеру. Основними детермінантами зовнішнього впливу на процес планування є, насамперед, особливості здійснення бюджетного процесу в Україні, до чинників внутрішнього характеру віднесено складність застосування класичних і спеціальних прийомів планової роботи в умовах можливої не прогнозованої потреби в послугах та недостатньої бази теоретичних і практичних знань спеціалістів, які займаються підготовчим етапом здійснення закупівлі послуг за державні кошти» [33]. Крім цього, значної уваги вимагає безпосереднє проведення процедур державних закупівель і контроль за легітимністю та доцільністю їх виконання.

«Повноцінне дослідження державних закупівель (визначення доцільності закупівель, їх безпосереднє проведення та контроль) можливе лише за умови системного підходу до їх вивчення. Одним із шляхів дослідження системи державних закупівель є аналіз. Під аналізом у широкому розумінні зазвичай розуміють розкладання (декомпозицію) об'єкта або процесу, що вивчається, на частини із метою економічного, фінансового, технічного і тому подібного дослідження цих частин» [29]. Для більш ґрунтовного та фундаментального аналізу державних закупівель потрібно розглянути їхню організаційно-інформаційну модель. Цей підхід дозволяє вивчити систему державних закупівель з позиції економічного аналізу. Для цього можна запропонувати організаційно-інформаційну модель державних закупівель, поєднавши основні складові фінансово-економічного аналізу (рис. 2.3).

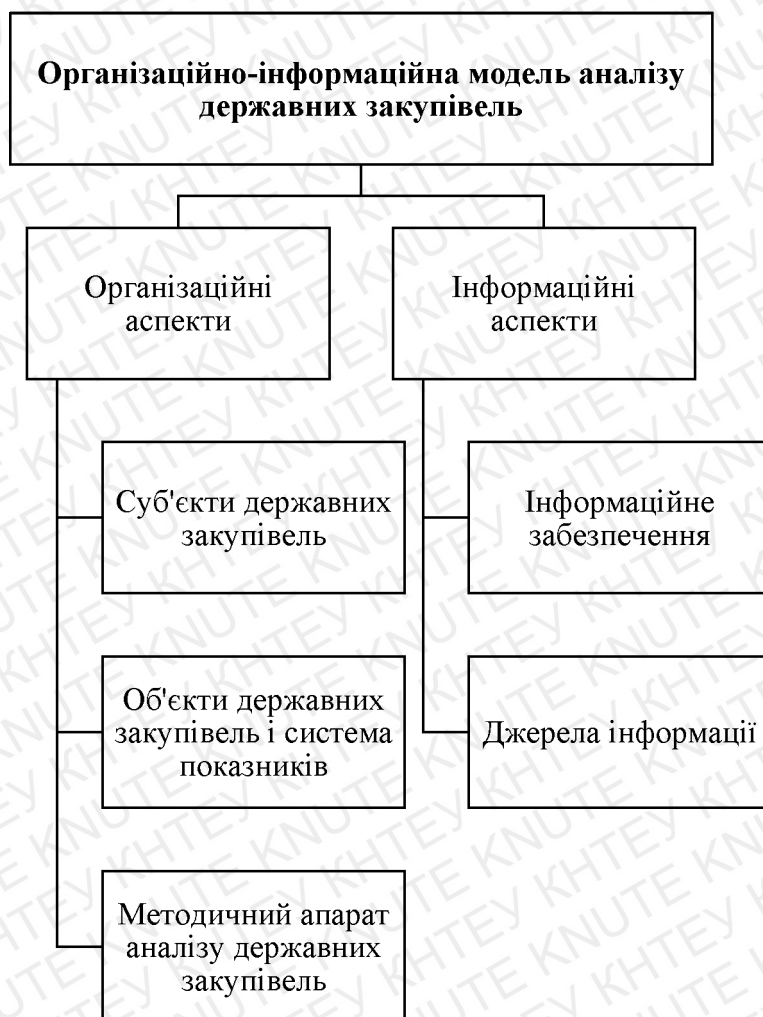

Рис. 2.3. Організаційно-інформаційна модель аналізу державних закупівель

Джерело: [29]

«Серед інформаційних аспектів аналізу державних закупівель, перш за все, слід виділити законодавчу базу, що регламентує процедуру їх виконання, нормативно-довідкову та планову (кошторис, бюджет, фінансовий план тощо) інформацію. Інформаційне забезпечення державних закупівель зображено у моделі взаємозв'язку документів за трьома рівнями» [32] (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Документальне забезпечення державних закупівель

Джерело: [32]

Ця модель дозволяє визначити порядок розробки документів. Необхідно звертати увагу на повноту і несуперечність документації нижчого рівня документам, які належать до вищого рівня.

Організаційно-інформаційні підходи аналізу та моделювання державних закупівель мають надзвичайно складну та багаторівневу структуру. Кожен з елементів системи державних закупівель представляє собою сукупність

підсистем, що тісно пов'язані між собою. Такі підсистеми потребують більш детального і ретельного аналізу та моделювання. Ефективність функціонування державних закупівель значною мірою визначається виваженим плануванням, застосуванням системного аналізу та належного фінансово-господарського контролю, що, у свою чергу, забезпечить проведення тендерних торгів у оптимальні строки та з найбільшою ефективністю.

Таким чином, накопичений досвід дозволить державним замовникам грамотно організувати свої закупівельні процедури. Однак потрібно пам'ятати, що планування та організація закупівельної діяльності приведе до бажаного ефекту – підвищення ефективності використання бюджетних коштів – тільки в тому випадку, якщо кожен учасник цього процесу вчасно буде виконувати покладені на нього функції та дотримуватиметься основних принципів здійснення державних закупівель.

Від початку роботи електронної системи закупівель та станом на 01.01.2020, за даними ДП Прозорро [27], серед 4,1 млн оголошених закупівель кількість успішно завершених закупівель становить більш ніж 3,5 млн з очікуваною вартістю - 1,973 трлн грн.

Загальна кількість організаторів за даними електронної системи закупівель зростає, і на кінець звітного року становить - 38 870, при цьому зростає і кількість учасників - 266 120, що свідчить про довіру представників бізнесу.

Так за даними ЕСЗ різниця суми між очікуваною вартістю закупівель та сумою переможної пропозиції з моменту створення електронної системи закупівель та станом на кінець 2019 року складає понад 99 млрд грн. Середня кількість пропозицій на торги протягом 2016-2019 років становить - 2,35.

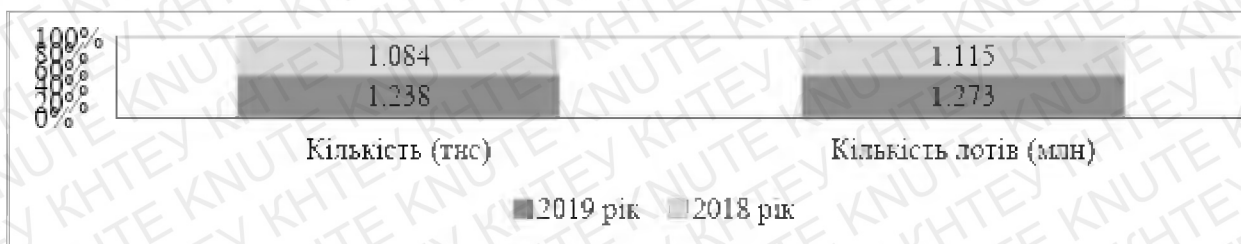

Рис. 2.5 Кількісні показники в розрізі процедур закупівель за 2018- 2019 рр.

Джерело: складено автором за даними:[27]

Розподіл кількості завершених закупівель у 2019 році за методами закупівель зображено в таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Розподіл кількості завершених закупівель у 2019 році за методами закупівель

Процедура закупівлі	Кількість тендерів у 2019 році	Частка від загальної кількості у 2019 році	Кількість тендерів у 2018 році	Порівняння років за кількістю закупівель
Відкриті торги	85 840	6,93%	78 322	9,6%
Відкриті торги з публікацією англ. мовою	4 367	0,35%	4 789	-8,81%
Переговорна процедура(для потреб оборони)	1 405	0,11%	1 359	3,38%
Допорогова закупівля	133 517	10,79%	167 170	-20,13%
Переговорна процедура	53 934	4,36%	48 866	10,37%
Процедура звітування про укладений договір	958 937	77,46%	783 737	22,35%
ВСЬОГО	1 238 000	100%	1 084 243	

Джерело: складено автором за даними:[27]

Як свідчить таблиця, з конкурентних методів закупівель, найчастіше організатори застосовують допорогові закупівлі (10,79%), відкриті торги (6,93%) та переговорну процедуру для закупівлі для потреб оборони (0,11%). При цьому, у звітному 2019 році, при порівнянні з минулим роком, організаторами закупівель було проведено на понад 10% більше закупівель за переговорною процедурою.

Водночас, у 2019 році зменшилась на понад 8% кількість відкритих торгів з публікацією англійською мовою та зменшилась кількість допорогових закупівель на понад 20%.

Поряд з цим, кількість звітів про укладені договори збільшилась, у порівнянні з 2018 роком, на понад 22% і становить більш ніж 77% від загальної кількості всіх закупівель у звітному році. Це може свідчити про небажання

організаторів використовувати конкурентні методи закупівель із використанням ЕСЗ.

Таким чином, у відсотковому значенні в ЕСЗ протягом звітного року частка кількості конкурентних закупівель склала - 18,18%, при цьому частка кількості неконкурентних закупівель (переговорна процедура та звіти про укладені договори) - 81,82%.

2.2. Суб'єкти та інституційне забезпечення публічних закупівель в Україні

Законодавче забезпечення організації процесу державних закупівель в Україні характеризується постійними змінами. Розвиток системи державних закупівель в Україні розпочався на початку 1990-х років. Протягом 1993-1997 років розміщення державних замовлень у закордонних постачальників регулювалися Указами Президента України та Постановами Кабінету Міністрів України. На вітчизняних ринках була розповсюджена практика розміщення державних замовлень у іноземних постачальників на конкурентних умовах, результатом якої стало затвердження правової бази закупівель. Здійснення державних закупівель регулювалося Законами України «Про поставки продукції для державних потреб» (1995 року) та «Про державне оборонне замовлення» (1999 року).

Перший закон «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» було прийнято 22 лютого 2000 року, який став важливим кроком у напрямку формування системи державних закупівель. Незважаючи на те, що цей закон не був досконалим, він містив чимало суттєвих елементів функціонування системи здійснення закупівель. За Міністерством економіки України було закріплено статус уповноваженого органу у сфері державних закупівель та покладено відповідальність за моніторинг державних закупівель, забезпечення дотримання положень Закону, розгляд скарг та розв'язання спорів.

За останні роки, законодавство про державні/публічні закупівлі постійно змінювалося. У червні 2010 року за технічної підтримки, що надавалася спільно

Світовим Банком та Європейською Комісією, в Україні набрав чинності новий Закон України «Про здійснення державних закупівель». Попри ухвалення закону, суспільні потреби у товарах та послугах не задовольнялись своєчасно та в повному обсязі. Придбання товарів відбувалось за завищеними цінами, не завжди належної якості, мала місце корупція, монополізація закупівельних ринків. До Закону про держзакупівлі у редакції 2010 року і до його заміни новою редакцією у 2014 році було внесено поправки більше 20 разів, переважно пов'язані з додаванням нових винятків. Нова редакція була розроблена з метою спрощення процедур державних закупівель та частково наблизила вітчизняне законодавство до європейських стандартів. У вересні 2015 року Законом України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері державних закупівель щодо приведення їх у відповідність із міжнародними стандартами та вжиття заходів з подолання корупції» попередня редакція Закону про держзакупівлі була оновлена.

На сьогодні, правове регулювання системи публічних закупівель в Україні здійснюється відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», прийнятий 25 грудня 2015 р., положеннями якого запроваджуються система електронних закупівель та електронна система оскарження. Електронна система закупівель (ЕСЗ) — це інформаційно-телекомунікаційна система, що забезпечує проведення процедур закупівель, створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією та документами в електронному вигляді, до складу якої входять веб-портал Уповноваженого органу, авторизовані електронні майданчики, між якими забезпечено автоматичний обмін інформацією та документами [20]. Метою цього Закону є забезпечення ефективного та прозорого здійснення закупівель, створення конкурентного середовища у сфері публічних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції. Окремий правовий режим укладення договорів про закупівлю товарів, робіт та послуг встановлено Законом України «Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської діяльності» для організацій та підприємств, які функціонують в

умовах монополії та забезпечують населення послугами водопостачання, поштового зв'язку, транспорту тощо [42].

Контроль у сфері публічних закупівель у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України, здійснюють Рахункова палата, Антимонопольний комітет України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

За останні 17 років, у законодавчу базу України у сфері державних закупівель, було внесено багато змін. Це пояснюється не тільки намаганням удосконалення законодавства в даній сфері, а й з метою його гармонізації з європейськими правовими нормами.

Сьогоднішні реалії вимагають зваженого підходу до питань антимонопольного регулювання, яке повинне ґрунтуватися на принципах пошуку розумного компромісу між забезпеченням умов для розвитку конкуренції за рахунок усунення бар'єрів для входу на ринок і державним втручанням. Виконання антимонопольної політики будується на антимонопольному (конкурентному) законодавстві, сукупності нормативно-правових актів, що регулюють відносини, які пов'язані з економічною конкуренцією [42].

Таким чином, Антимонопольний комітет України в процедурах закупівель виконує дві ролі: перша і основна - комітет виступає органом оскарження. В комітеті також діє адміністративна колегія (колегії) з розгляду скарг щодо порушення законодавства у сфері публічних закупівель в складі трьох уповноважених. Порядок діяльності постійно діючої адміністративної колегії встановлюється відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України»[55], якщо інше не встановлено цим Законом. АМКУ являється органом, який захищає конкуренцію, а також - це орган зі спеціальним статусом, незалежний в своїй діяльності, перш за все від органів виконавчої влади, тобто від тих хто є замовниками, саме тому зазначена незалежність і дає йому можливість бути неупередженим при винесенні рішень.

Ще одна роль антимонопольного комітету під час закупівель - розслідування справ щодо спотворення результатів торгів тендерів внаслідок некоректних дій учасників. Добросовісна конкуренція серед учасників є одним із основних принципів за якими здійснюються закупівлі. В цілому, норми Закону сприяють вільній конкуренції серед учасників. Ризики складають лише можливі недобросовісні дії учасників торгів, які можуть домовлятися між собою, щодо певних узгоджених дій при участі у торгах (так звані «змови»)[55]. Якщо комітет отримує інформацію, щодо можливої змови - проводиться перевірка. В разі підтвердження відкривається справа і за результатом розслідування таким порушникам загрожує не тільки штраф, який вони зобов'язані сплатити, а також заборона участі у закупівлях на протязі трьох років.

Отже, основною метою антимонопольної політики в Україні є захист уже створеного конкурентного середовища, підвищення ефективності функціонування існуючих конкурентних відносин. Це призвело до трансформації антимонопольної політики держави у конкурентну політику, а антимонопольного законодавства - в конкурентне законодавство, тобто систему заходів держави щодо створення та розвитку конкурентного середовища, регулювання конкурентних відносин і конкурентного процесу з метою підтримки та заохочення економічної конкуренції, боротьби з негативними наслідками монополізму, захисту законних інтересів підприємців і споживачів, сприяння розвитку цивілізованих ринкових відносин, створення конкурентоспроможного вітчизняного виробництва.

Протягом 2019 року була проведена робота щодо підготовки та доопрацювання проекту закону «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель.

Основною метою законопроекту стало удосконалення системи публічних закупівель, спрямованої на розвиток конкурентного середовища та добросовісної конкуренції у сфері закупівель в Україні, а також забезпечення

виконання згідно з Угодою між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода про асоціацію з ЄС), міжнародних зобов'язань України у сфері публічних закупівель згідно етапів II та III Угоди про асоціацію з ЄС шляхом гармонізації основних положень Закону України «Про публічні закупівлі» до Директив Європейського Союзу з питань закупівель.

Таким чином, законопроект був заздалегідь винесений на широке обговорення зацікавлених сторін для максимального врахування пропозицій замовників, учасників, органів, що уповноважені на здійснення контролю у сфері закупівель, депутатів та експертів сфери публічних закупівель.

Ці зміни сприяють удосконаленню закупівельного процесу та створенню передумов для розвитку конкурентного середовища в сфері публічних закупівель.

Нововведення в законі:

- можливість виправлення протягом двадцяти чотирьох годин невідповідностей в тендерній пропозиції після їх виявлення замовником;
- нову процедуру торгів з обмеженою участю, яка передбачає обов'язкову попередню перевірку кваліфікації учасників;
- вартість життєвого циклу, як критерій для оцінки замовником тендерних пропозицій, який дозволяє розрахувати їх економічну вигідність у довгостроковій перспективі;
- право замовника проводити попередні ринкові консультації з метою аналізу ринку, у тому числі запитувати й отримувати рекомендації та інформацію від суб'єктів господарювання, для планування закупівель та підготовки до проведення процедур закупівель;
- можливість замовника укладати один договір про закупівлю із переможцем закупівлі декількох лотів в межах єдиної процедури закупівлі;
- перегляд підстав для застосування переговорної процедури та уточнений порядок проведення переговорів;

- право замовника відхилити тендерну пропозицію учасника, який не виконав свої зобов'язання за раніше укладеним договором про закупівлю;
- використання технічних специфікацій до предмета закупівлі, в яких визначаються характеристики товарів (послуг, робіт) через сукупність усіх їх технічних умов;
- розширений перелік кваліфікаційних критеріїв щодо наявності фінансової спроможності;
- оновлений перелік окремих сфер господарювання та введення категоризації поняття замовника;
- введення відповідальності для керівників замовників за невиконання вимог законодавства та за укладення договору про закупівлю до/без проведення закупівель в ЕСЗ.

В рамках реалізації функції щодо міжнародного співробітництва у сфері публічних закупівель протягом 2019 року Мінекономіки здійснило низку заходів щодо обміну досвідом у сфері публічних закупівель в частині презентацій та вивчення сучасних методів і передових практик реформування сфери закупівель, а також можливостей участі українського бізнесу в міжнародних закупівлях.

2.3. Становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель

Публічні закупівлі спрямовані на задоволення потреб через надання державних послуг. У кожній країні по всьому світу державні закупівлі становлять значну частку ВВП (від 8 % до 21 %), а отже, державні закупівлі є потужним інструментом впливу на ринок, як з боку виробництва, так і з боку споживання [27]. Ефективне функціонування даного сектора є необхідною умовою для формування стійкої та ефективної економічної системи в цілому.

У цілому, сьогодні у сфері публічних закупівель чітко проглядаються дві групи проблем, а саме: внутрішні проблеми, які пов'язані з організацією власне закупівель, та, так би мовити, зовнішні проблеми, які лежать поза межами

системи. Тому, реформування в Україні публічних закупівель є досить актуальною проблемою. Вирішенням зазначеної проблеми може стати проведення публічних закупівель за допомогою електронних торгових майданчиків.

Використання електронних засобів у сфері публічних закупівель має цілу низку важливих переваг, а саме:

- суттєва економія коштів для всіх безпосередніх учасників – замовників, постачальників, контролюючих органів;
- спрощення і скорочення закупівельного процесу;
- зниження бюрократизму;
- підвищення прозорості процесу закупівель;
- збільшення інноваційної складової закупівель;
- нові можливості для бізнесу за рахунок поліпшення доступу для учасників, у тому числі малих і середніх підприємств, на ринок публічних закупівель [58].

Наразі, в Україні існує ряд електронних майданчиків, які отримали атестат відповідності Комплексної системи захисту інформації, що є необхідною складовою електронної системи закупівель відповідно до Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Серед таких майданчиків – «PlayTender», Izi.Trade, Zakupki.Prom, Держзакупівлі.Онлайн, E-tender, ProZorro та інші.

Однією з найпопулярніших систем з вищезазначених, є система публічних закупівель ДП «ProZorro». Електронна система закупівель суттєво спростила доступ до торгів для учасників, значно знизила рівень витрат на адміністрування як самої системи з боку держави, так і витрат на адміністрування процесу торгів з боку закупівельників та учасників, і у цілому прискорила процес цих закупівель. Також, моніторинг процесу закупівель, що здійснює ця електронна система, став більш простим і доступним для користувача [27]. Розглянемо основні результати діяльності платформи ДП «ProZorro», станом на 2020 рік (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Основні показники результатів діяльності ДП «ProZorro»
станом на 2020 р.**

Показник	Значення
Кількість аукціонів	284,13 тис.
Дохід	25,16 млрд
Пропозиції на торги	2,54
Збільшення мін. ціни	24,57%
Кількість учасників	19,53 тис
Оголошена вартість	1,19 трлн

Джерело: складено автором [27]

З даних таблиці видно, що кількість учасників публічних закупівель у ДП «ProZorro» склала 19,53 тис. Станом на травень 2020 року, було проведено 284,13 тис. аукціонів, дохідність яких склала 25,116 млрд. грн. Оголошена вартість сукупності розміщених лотів на ДП «ProZorro» становить 1,19 трлн. грн.

Рис. 2.6. Рейтинг майданчиків (з яких подавали пропозиції до ДП «ProZorro») по доходу

Джерело: складено автором [27]

Проведемо аналіз публічних закупівель, що проводився з використанням системи ProZorro за 2019-2020 рр. На рис. 2.6 зображено рейтинг майданчиків, з яких подавалися тендерні пропозиції до системи ДП «ProZorro».

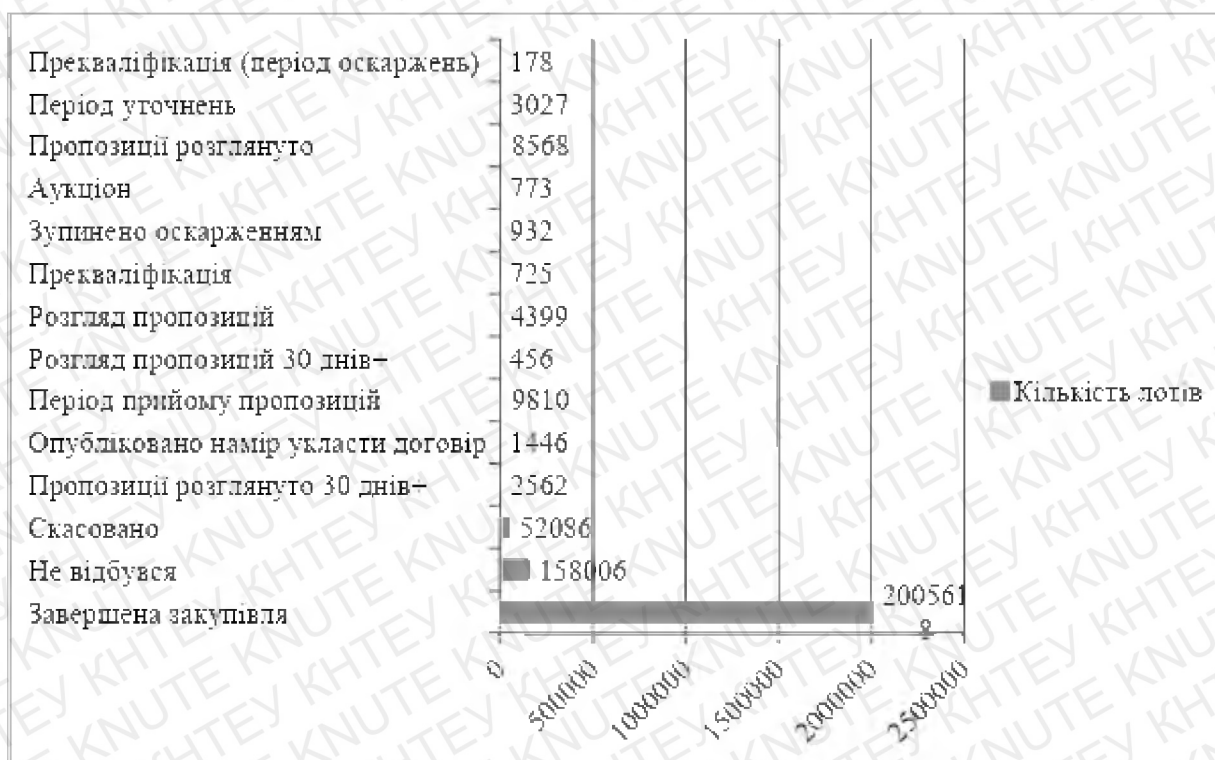

Рис. 2.7. Статуси процедур (кількість лотів) за 2019-2020 рр.

Джерело: складено автором [27]

Як видно з рисунку, 89% лотів (що становить 2005618 лотів), мають статус завершеної закупівлі, 7% (158006 лотів) не відбулися і лише 2% (52086 лотів) було скасовано.

Система ProZorro надає значні можливості малим і середнім підприємствам, а також бюджетним установам. Зазначені учасники торгів мають можливість отримати новий, значний за обсягами ринок для збуту своєї продукції за більш спрощеною процедурою, їм немає потреби додатково витратити кошти на просування свого товару, рекламу, пошуку партнерів, інвесторів тощо.

Отже, у суб'єктів господарювання, які мають обмежені фінансові ресурси, з'являються нові можливості заробляти. Нова електронна система надає поштовх для початку своєї підприємницької діяльності в новій сфері. Бюджетні ж установи при здійсненні закупівель можуть використовувати

електронну систему закупівель з метою відбору постачальника товару, надавача послуги та виконавця робіт для укладання договору.

Незважаючи на численні переваги системи електронних державних закупівель ProZorro вона має певні недоліки. До недоліків роботи з даними на даному етапі розвитку системи ProZorro відноситься відсутність розроблених індикаторів ризику, вбудованих в аналітичний модуль. Автоматична сигналізація проблемних тендерів за деякими показниками в даний час доступна тільки для підпорогових закупівель. Відповідно, немає публічного пошуку тендерів за певними показниками. Прикладом такого пошуку є публічний аналітичний портал в Грузії, де тендери можуть бути відсортовані за шістьма показниками ризику (TI Georgia). В цілому, набір автоматизованих індикаторів ризику повинен бути значно розширений, і повинні бути створені загальнодоступні інструменти для роботи з цим набором.

Слід зазначити, що в ДП «ProZorro» діє публічний та професійний модулі аналітики BI. Публічний модуль аналітики BI - безкоштовний аналітичний інструмент, створений командою ДП «ProZorro». Він містить дані про всі закупівлі, проведені через систему ДП «ProZorro» з 2015 року. Інформація подається у вигляді зручних таблиць, аналітичних графіків та діаграм. Професійний модуль аналітики - інструмент для тих, хто планує глибше дослідити сферу закупівель або кому недостатньо можливостей Публічного модулю аналітики. Забезпечує всесторонній аналіз закупівлі через систему ДП «ProZorro» завдяки понад 1000 різноманітним показникам. Крім того, професійний модуль дає змогу налаштувати під свої потреби таблиці та графіки, об'єкти, або навіть створити власні показники. Особливо зручно, що можна зберегти результати свого дослідження і продовжити його в будь-який момент. Доступ до інструменту можуть отримати всі охочі, що відповідають регламенту і заповняють відповідну форму[61].

Серед перспектив вдосконалення діяльності ДП «ProZorro» та супроводження інформаційними системами сфери публічних закупівель загалом, також можна зазначити впровадження та розробку системи блокчейну.

Система блокчейн вже використовується у сфері публічного управління та адміністрування багатьох країн світу, проте в Україні ще не є досить розвиненою.

Основним напрямком, де блокчейн може бути використаним – це державне управління та аудит проведених публічних закупівель та поставок. Технологія блокчейн дозволяє вести децентралізовані державні реєстри, в тому числі реєстри власності на землю, нерухомість і т.д. Використовується як сховище файлів для величезних масивів інформації. Це дозволяє ефективно управляти будь-якими активами або інформацією завдяки високій прозорості транзакцій.

Галузь закупівель і поставок може отримати вигоду з впровадження блокчейн, оскільки ця технологія може значно поліпшити відстеження кожної одиниці товару. Це особливо корисно, коли продукт проходить через кілька компаній, перш ніж досягти кінцевого користувача. З огляду на той факт, що практично всі компанії стикаються із закупівлями і поставками в своїх операціях, внутрішні аудитори повинні бути готові до того, щоб їх компанії реалізували пілотні проекти, пов'язані з блокчейном в області закупівель. У цьому випадку внутрішні аудитори повинні активно брати участь в цих проектах, щоб краще підготуватися до наступних аудитів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТА МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Діюча система державних закупівель перебуває на стадії становлення. Незважаючи на те, що в інституційному механізмі закладено основні принципи проведення та реалізації державних закупівель, невирішеними залишаються низка проблем – питання законодавчого спрямування, регламентації планування, контролю відповідальності суб'єктів держзакупівель, тощо. Тому сьогодення потребує нові моделі організації практики державних закупівель, які б відповідали вимогам інтеграції у систему управління та у систему заходів, що сприяють забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку держави.

Всі учасники на ринку державних закупівель відзначають неефективність системи державних закупівель. Велика кількість проблем, що виникають, позначаються передусім на стані економіки країни загалом. Основні проблеми виникають, насамперед, через недосконалість законодавчої бази, що регулює процес державних закупівель.

Діюча система державних закупівель потребує постійного удосконалення з метою пошуку найбільш раціональної та прийнятної для нашої економіки моделі розвитку та функціонування системи державних закупівель [60].

Чинне законодавство про публічні закупівлі не тільки не вирішує завдань зі стимулювання економічного розвитку, але й не забезпечує ліквідацію корупціогенних факторів і захисту конкуренції.

З огляду на це, слід звернути увагу на положення Директиви, що запроваджує більш ефективні підходи до правового регулювання сфери державних закупівель.

У сфері економічних відносин у суспільстві держава виконує координуючу і контролюючу функції. Однак, на ринку держзакупівель ці функції не є єдиними. Тут держава, будучи споживачем, визначає:

- свої потреби (державні потреби);
- формує пакет вимог до виробника продукції, робіт, послуг;

- здійснює пошук організацій (чи фізичних осіб), які здатні запропонувати продукцію, роботи, послуги, відповідні цим вимогам;
- здійснює вибір виробника ринкової пропозиції з числа конкуруючих;
- формує замовлення на виробництво продукції, робіт, послуг і укладає контракти;
- здійснює моніторинг виконання замовлення;
- оцінює результати виконання замовлення за кількісними та якісними характеристиками.

Сутність держави є подвійною у сфері державних закупівель. Так, з одного боку, держава є політичним інститутом, який здійснює владні функції, а з другого – держава діє на рівних правах з іншими суб'єктами відносин у процесі державних закупівель [63].

До органів державного регулювання та контролю зараховують Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державну казначейську службу України, Рахункову палату України, Антимонопольний комітет України, Державну фінансову інспекцію України та Державну службу статистики України [58].

Як бачимо, два з трьох основних суб'єктів державних закупівель складають державні органи влади та державні установи. Отже, вони відіграють найважливішу роль у функціонуванні усієї системи державних закупівель. Державне регулювання та контроль здійснюється через встановлення відповідності проведених процедур закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти чинному законодавству України. Основними завданнями державного регулювання є:

- перевірка додержання вимог актів законодавства;
- виявлення порушень;
- усунення недоліків у сфері закупівель товарів та послуг за державні кошти.

Перенесення закупівель в електронну форму та всі потужності, які були створені в їх межах, або за допомогою системи ДП «ProZorro», надають Україні значний потенціал для розбудови прозорої, підзвітної та ефективної держави. Після декількох років функціонування системи, успіхів, перших перешкод та виявлених недоліків, дуже актуальним є удосконалення діючої системи й перехід її на новий, досконаліший рівень, з метою істотного зменшення корупційних зловживань.

Але, коли говорять про електронні закупівлі в ДП «ProZorro», мова йде тільки про процедуру проведення закупівлі. Етап попереднього планування закупівельної діяльності учасниками процесу, об'єктивність їх вимог та подальше виконання або невиконання умов правочину, знаходиться поза циклом процесу електронних закупівель, що викликає низку питань. Власне, не тільки система здатна знищити корупцію, виключити тендерні змови або протидіяти необ'єктивному підвищенню цінової пропозиції, але, переведення закупівель в електронну форму дає можливість виявити такі факти, висвітлити їх та протидіяти їм. Значною мірою, система ДП «ProZorro» є тим засобом, що «зламав» існуючі раніше протиправні схеми, змусив всіх учасників закупівельного процесу організовувати все в затвердженому державою форматі. Перспектива розвитку електронних закупівель прямим чином залежать від спроможності України до реорганізації неефективних складових закупівельного процесу, забезпечуючи реально прозорі публічні закупівлі. З метою більш ефективної боротьби з існуючими проблемами потрібно втілити в життя наступні рекомендації:

1. Вирішити ряд питань щодо нормативного забезпечення невідворотності покарання: незважаючи на прийняття важливих законодавчих актів, активність громадянського суспільства та наявність засобів, за допомогою яких можливо знайти докази щодо неефективного використання бюджетних коштів, а то й взагалі - зловживань, судова система є вкрай неефективною. Багато прикладів стверджують - судова система залишилась все такою ж нежиттєздатною та слабкою [58]. Якби система ДП «ProZorro»

ефективно не ідентифікувала та не виявляла б порушення, за відсутністю подальшого контролю Державною аудиторською службою України, Рахунковою палатою, Держказначейством, СБУ, МВС, Прокуратурою та Антимонопольним комітетом та судовими вироками, створити ефективну систему для боротьби з корупцією було би неможливо.

2. Треба усунути ряд недоліків діючого законодавства, що стосуються закупівель, та заповнити «прогалини» процесів закупівель, а саме:

- врегулювати процедуру з додатковими угодами. Відповідно до пункту 2 статті 36 [59], цінова пропозиція, яка отримала перемогу у тендері, може збільшуватись за додатковою угодою на 10%. Але, відсутність інформації про те скільки разів дана угода може бути підписана, що призводить як до штучного підняття ціни в рази, шляхом підписання декількох додаткових угод підряд, так і до відміни закупівлі через незадовільні умови контракту, внаслідок чого замовник вимушений знову проводити тендер;

- зміна порогу: в наш час, як вже було зазначено, до допорогових закупівель відносять всі закупівлі, запланована сума тендеру в яких є нижчою 200 тисяч гривень для товарів та послуг та 1.5 мільйонів гривень для робіт. Це викликало велику кількість спекуляцій [60], в той час, коли переважне число тендерів за товарами та послугами оголошувались на 199 тисяч гривень, при значно нижчій фактичній вартості, і які проводились без відкритих торгів. Доречним може бути суттєве зниження порогу, з метою унеможливлення подібних зловживань;

3. З допорогами пов'язане і таке явище, яке називають «дробленням». Маються на увазі ситуації, коли тендер, вартість якого може становити ~1 мільйона, розділяють на 5 різних тендерів, що проходять значно менш прозоро та відкрито. Це також підтверджує тезу про те, що варто знижувати поріг та підкреслює необхідність повномасштабного запуску системи ризик-індикаторів, що виявлятиме й сигналізуватиме про всі потенційно корупційні закупівлі;

4. Згідно даних публічного модуля аналітики [61], від 10% до 15% всіх оголошених закупівель, в залежності від сфери, скасовуються. Для того, щоб зменшити кількість відмінених закупівель потрібно розробити стандартні тендерні регламенти (документацію), стандартні вимоги у відповідності до кількісних, якісних характеристик предмету закупівлі, чітких кваліфікаційних критеріїв та інших вимог до учасників (які унеможливають дискваліфікацію учасників без підстав);

5. Низка тендерів скасовується по причині технічної помилки при створенні тендерної документації, що пов'язано з низькою кваліфікацією закупівельників. Цю проблему варто вирішувати на мікрорівні, а саме:

- встановити правила для налагодження співпраці між структурними підрозділами установи;
- проведення додаткового внутрішнього навчання співробітників;
- створення єдиної закупівельної програми, в якій буде чітка регламентація закупівельного процесу;
- впровадження заходів матеріальної та нематеріальної винагороди.

6. Використання інструментів модуля аналітики ДП «ProZorro», що сприяють прозорим та підзвітним закупівлям.

Таким чином, все це зумовлює необхідність вдосконалення регулювання відносин в сфері задоволення суспільних потреб в процесі формування державного замовлення та здійснення публічних закупівель для забезпечення виконання держави своїх функцій, в тому числі й інформаційно-аналітичного поліпшення обґрунтування управлінських рішень. Насамперед, необхідно впорядкувати чинне законодавство в сфері державного замовлення та публічних закупівель, що дозволить створити належні умови вдосконалення їх статистичного забезпечення, а також простежувати ці процеси протягом усього циклу, починаючи від прийняття управлінських рішень, до їх практичної реалізації та контролю за цільовим використанням коштів.

7. Вкрай важливо запровадити дієвий моніторинг публічних закупівель, котрий має представляти собою систему спостережень в цій сфері, що слід

здійснювати на постійній основі за допомогою збору, узагальнення, систематизації та оцінки інформації про здійснення закупівель, у тому числі реалізації планів закупівель.

Мета здійснення такого моніторингу закупівель полягає у наступному:

- 1) оцінка ступеня досягнення цілей здійснення закупівель;
- 2) оцінка обґрунтованості закупівель відповідно до законодавства;
- 3) попередження порушень;
- 4) виявлення порушень у процедурі;
- 5) вдосконалення законодавства у сфері закупівель.

Для реалізації ефективного моніторингу необхідно розробити та запровадити:

- автоматичні індикатори ризиків, що забезпечать можливість автоматично здійснювати вибір процедури закупівлі, що містить ознаки порушень законодавства у сфері закупівель;

- вичерпний перелік підстав для проведення моніторингу закупівель, що дозволить врегулювати питання повноважень органу державного фінансового контролю щодо прийняття рішення про початок моніторингу закупівлі за наявності однієї або декількох таких підстав;

- обов'язкової публікації інформації в електронній системі закупівель про початок і закінчення моніторингу, про результати його проведення, про обмін інформацією між органом державного фінансового контролю та замовником на всіх етапах проведення моніторингу;

- принцип не втручання контролюючого органу у процес проведення закупівель, що сприятиме не затягуванню процесу закупівлі.

8. Враховуючи накопичений досвід, слід також формувати бази даних та аналітичні матеріали про здійснені публічні закупівлі, випадки порушень та зловживань в цій сфері для запобігання корупційних проявів.

Інша проблема полягає в правовому становищі самої системи ДП «Prozorro», яка відповідно до Наказу Мінекономрозвитку від 18.03.2016 №473 визначена веб-порталом Уповноваженого органу з питань закупівель у складі

електронної системи закупівель. Система перебуває у власності державного підприємства «Prozorro», яке перебуває в сфері відання Мінекономрозвитку. Проте, на нашу думку, така ситуація призводить до втрати державою великих обсягів коштів, оскільки з учасника торгів при поданні пропозиції стягується обов'язкова плата, яка сплачується в ДП «Prozorro», а повинна була би надходити в державний бюджет.

У зв'язку з тим, що проведення процедур публічних закупівель в Україні не так давно переведені на інтернет-платформу ДП «Prozorro», виникає необхідність у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які б розбиралися у всіх нюансах даної системи. Враховуючи дану проблему, необхідно організувати проведення безкоштовного навчання спеціалістів у сфері закупівель, учасників, представників громадськості через електронні засоби, а саме проведення вебінарів, підготовку відеоматеріалів за тематикою організації та проведення тендерів, особливості користування електронною системою саме Уповноваженим органом у сфері публічних закупівель – Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Створення реєстру постачальників навчальних послуг.

Ще, як одним напрямком удосконалення публічних закупівель використовуючи зарубіжний досвід, можна запропонувати використання «зелених» публічних закупівель. Такий вид закупівель дозволяє запровадити більш високі стандарти якості на товари, при цьому зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

Досліджуючи даний вид закупівель, Н. Конащук виділяє наступні їх економічні, соціальні та політичні переваги:

- економії коштів протягом усього життєвого циклу закупівлі (наприклад, купуючи більше енергоефективне обладнання, відбувається економія коштів за рахунок зменшення споживання електроенергії);

- використання зелених закупівель державою створює попит на певні категорії товарів, а як результат – стимул для підприємств створювати інноваційні технології та продукти;
- зменшення вирубування лісів;
- енергоефективність та раціональне використання наявних ресурсів;
- зменшення рівня забруднення повітря, води, ґрунту;
- регулювання викидів парникових газів;
- сталий розвиток сільського господарства;
- запровадження високих екологічних стандартів для продуктів, робіт та послуг;
- покращення якості життя (наприклад покращення транспортної інфраструктури за рахунок зменшення викидів CO₂, споживання екологічних продуктів харчування тощо);
- охорона навколишнього середовища є одним із пріоритетів ЄС, тому використання зелених закупівель представляє державну екологічну політику та покращує її імідж у світі.

Слід зазначити, що Україна уже робить кроки в цьому напрямку, адже у статті 22 Закону України “Про публічні закупівлі” зазначено, що тендерна документація, яка містить у собі технічні, якісні характеристики предмета закупівлі, повинна передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля. Дана норма може застосовуватись до проектування нових споруд та будівництва, щоб звести до мінімуму негативний вплив на навколишнє середовище: забруднення повітря і води, ерозія ґрунту, дефоліації.

Зміни у правовому регулюванні, здійснення публічних закупівель, зумовлені прагненням держави удосконалити систему публічних закупівель, привести її у відповідність до міжнародних стандартів шляхом проведення відповідних реформ. У існуючій системі публічних закупівель наявні деякі недоліки, що знижують її ефективність.

До основних напрямів вдосконалення порядку здійснення публічних закупівель, які можна сформулювати на основі аналізу законодавства та запропонованих в літературі підходів, можна віднести наступне:

- внести зміни до Закону України «Про публічні закупівлі» задля чіткого визначення поняття «публічні закупівлі»;
- переглянути вартість подання скарги і визначення її пропорційно до вартості публічної закупівлі;
- затвердити форми для інформації про відхилення тендерної пропозиції шляхом внесення змін до наказу Мінекономрозвитку №490 від 22.03.2016;
- організувати безкоштовні навчання спеціалістів у сфері закупівель;
- використовувати «зелені» публічні закупівлі з метою зменшення негативного впливу на навколишнє середовище та впровадження високих стандартів якості на товари;
- встановити законодавчо визначені часові рамки для розроблення і ухвалення річного плану закупівель.

Отже, підводячи підсумки до цього розділу, варто вказати, що метою регулювання публічних закупівель є створення умов для конкуренції під час проведення закупівель.

Проаналізувавши деякі принципи функціонування публічних закупівель у країнах Європейського Союзу, визначивши позитивні та негативні аспекти даного функціонування та виділивши серед таких засад ті, що могли б бути перейняті Україною задля покращення власної системи публічних закупівель, варто зазначити наступне.

Закупівлі на конкурсній основі є основним механізмом закупівель товарів, робіт і послуг для державних потреб у більшості країн світу. Процедури проведення конкурсів регламентуються законодавством і різного роду рекомендаціями державних органів або громадських організацій.

Регулювання державних закупівель у всьому світі є об'єктом уваги з боку законодавців – тому що в даному випадку сам покупець, тобто держава,

зацікавлений у ефективності процесу. Важливим питанням у законотворчій діяльності є боротьба за чесну конкуренцію, яка, відповідно до економічної теорії, повинна призвести до зниження цін.

Стандартизація законодавства у сфері регулювання публічних закупівель держав необхідна для майбутніх постачальників товару, послуг, продукції, оскільки вони мають можливість брати участь у тендерах різних держав, але головною ознакою є рівні умови участі. Саме зазначені цілі і ставилися перед українським законодавством, коли відбувалася розробка законодавства у сфері державних закупівель.

Одним із найбільш ефективних інструментів для створення системи публічних закупівель, подібної до такої, що є в Європейському Союзі, та побудованої на засадах прозорості та дієвості, є створення комплексного законодавства з фінансового контролю, результатом чого стане зменшення фіскального тиску на підконтрольні об'єкти та забезпечення чіткої регламентації процесу контролю за здійсненням закупівель. Це пояснюється не лише дефіцитом державного бюджету, а й необхідністю закупівлі якісних товарів, робіт та послуг за обґрунтованими цінами.

Значну роль у питанні удосконалення вітчизняної системи закупівель віддається питанню дослідження та аналізу суб'єктного складу проведення державних закупівель.

Впровадження платформи для проведення електронних торгів, безсумнівно є одним із шляхів удосконалення вітчизняної системи публічних закупівель. З урахуванням цього твердження, система електронних закупівель «Prozorro», як платформа децентралізованих електронних торгів, наразі є невід'ємною частиною всієї вітчизняної системи публічних закупівель. Адже очевидним є те, що проведення прозорих, гласних процедур, публічних закупівель, побудованих на засадах конкурентності, є запорукою успіху в питанні використання коштів для задоволення власних потреб для будь-якої держави.

Щоб розпочати імплементацію законодавства Європейського Союзу у сфері публічних закупівель в Україні, потрібно розробити рекомендаційну систему, яка стосувалася б вдосконалення процедури прийняття нормативно-правових актів або внесення змін до них. Після чого затвердити її як обов'язкову до застосування на всіх рівнях законотворчого процесу.

Крім того, на засіданнях Комітету Громадської ради при Міністерстві юстиції України з питань міжнародного співробітництва та адаптації законодавства України до права Європейського Союзу є можливість підняти питання щодо вдосконалення законодавства у сфері публічних закупівель в Україні шляхом імплементації норм Європейського Союзу. Після чого підготувати подання для розгляду на засіданні Громадської ради. Також, прийнятим на засіданні ради рішенням можна ініціювати перед Міністерством юстиції України розробку змін до законодавства, які при задоволенні пропозиції будуть внесені до орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю, винесені на обговорення департаменту та при підтримці передані на розгляд Кабінету Міністрів України.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Державні закупівлі - це важлива державна система витрачання державних коштів на придбання товарів, робіт і послуг, необхідних для реалізації державних програм і проектів. Плани закупівель реалізуються з використанням циклу закупівель, який включає проведення торгів або тендерів, укладання контрактів і управління контрактами. Основною метою цих заходів є надання якісних та своєчасних послуг громадянам через державні програми та проекти, реалізація яких підтримується державними закупівлями.

Основною метою державних програм і проектів є підвищення рівня життя громадян. Це допомагає перетворити обмежені ресурси на своєчасні, економічно ефективні послуги. Державні закупівлі мають вирішальне значення для забезпечення підзвітності державних витрат і підтримки ефективного управління, а також сприяють економічному і соціальному розвитку і зміцненню довіри громадськості до уряду. Ефективні закупівлі необхідні для забезпечення своєчасного постачання товарів, робіт і послуг, призначених для громадян; вони також сприяють підвищенню конкурентоспроможності, розвитку торгівлі (всередині країн і між ними) та інвестицій.

Нормативна база державних закупівель включає в себе положення про здійснення і стандартні документи про закупівлі. У положеннях про здійснення більш детально розглядаються положення Закону або закону Про державні закупівлі, з тим щоб полегшити їх дотримання державними посадовими особами. Крім того, з метою полегшення виконання завдань державними посадовими особами та з метою стандартизації процедур і практики, проведення закупівель також передбачає підготовку стандартних перекваліфікаційних/тендерних документів, як мінімум для товарів, робіт і послуг, а також посібників із закупівель і стандартних/ типових специфікацій для закупівель готових товарів.

Інституційний і управлінський потенціал необхідний для забезпечення того, щоб система державних закупівель у країні функціонувала, як частина

інститутів і систем управління, що забезпечують управління державним сектором у країні, включаючи підготовку бюджету, його виконання і звітність; регулюючий орган закупівель, його фінансування і штатний розклад; наявність потенціалу інституційного розвитку; а також процедури збору та моніторингу національних даних про закупівлі.

Публічний фінансовий моніторинг відноситься до збору ресурсів та їх ефективного і дієвого розподілу на державні програми (також званий складанням бюджету); він включає в себе ефективне використання цих дефіцитних ресурсів, включаючи економічне і ефективне проведення закупівель, а також систему контролю за тим, щоб бюджетні суб'єкти використовували бюджетні кошти з обережністю.

25.12.2015 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про публічні закупівлі».

Прийняття Закону України «Про публічні закупівлі» дозволило запровадити з 2016 р. систему електронних закупівель та електронну систему оскарження ProZorro. Основна мета запровадження даної системи полягала у формуванні сучасної і дієвої системи публічних закупівель, спрямованої на створення конкурентного середовища та подальший розвиток добросовісної конкуренції у сфері публічних закупівель.

Було визначено, що вартість контрактів ProZorro, як правило, в середньому вище, ніж вартість контрактів без ProZorro, хоча ця різниця не є статистично значущою, і вартість контрактів має однакову щільність в обох системах закупівель. У період ProZorro спостерігається більш висока процентна норма заощаджень, ніж при більш ранніх закупівлях, що говорить про те, що при ProZorro більш економічна система закупівель.

Від початку роботи електронної системи закупівель та станом на 01.01.2020, за даними ДП Прозорро [20], серед 4,1 млн оголошених закупівель кількість успішно завершених закупівель становить більш ніж 3,5 млн з очікуваною вартістю - 1,973 трлн грн.

Загальна кількість організаторів за даними електронної системи закупівель зростає і на кінець звітної року становить - 38 870, при цьому зростає і кількість учасників - 266 120, що свідчить про довіру представників бізнесу.

Економія коштів в закупівлях, що успішно завершилась в звітному році, яка розрахована, як різниця між очікуваними вартостями та переможними пропозиціями закупівель, склала більш ніж 28,2 млрд грн, при цьому економія в надпорогових закупівлях склала 25,75 млрд грн, а в допорогових закупівлях - 2,49 млрд грн. Найбільша сума різниці між очікуваними вартостями та переможними пропозиціями в грошовому виразі відбулась при закупівлі будівництва трубопроводів, ліній зв'язку та електропередач, шосе, доріг, аеродромів і залізничних доріг; вирівнювання поверхонь та становить - 7,48 млрд грн.

У порівнянні звітної періоду до попереднього кількість конкурентних процедур зменшилась більш ніж на 10%, а очікувана вартість зменшилась більш ніж на 24%. Поряд з цим рівень конкуренції, який розраховується як середня кількість пропозицій на торги, у звітному періоді збільшився та становить 2,39 порівняно з 2018 у якому становив - 2,29. При цьому у відкритих торгах показник середньої кількості пропозицій на торги становить - 2,74, а у відкритих торгах із публікацією англійською мовою - 2,97, що в цілому демонструє наявність конкурентного середовища серед підприємців під час здійснення придбання державою.

За останні 17 років у законодавчу базу України у сфері державних закупівель було внесено багато змін. Це пояснюється не тільки намаганням удосконалення законодавства в даній сфері, а й з метою його гармонізації з європейськими правовими нормами.

Сьогоднішні реалії вимагають зваженого підходу до питань антимонопольного регулювання, яке повинне ґрунтуватися на принципах пошуку розумного компромісу між забезпеченням умов для розвитку конкуренції за рахунок усунення бар'єрів для входу на ринок і державним

втручанням. Виконання антимонопольної політики будеється на антимонопольному (конкурентному) законодавстві, сукупності нормативно-правових актів, що регулюють відносини, які пов'язані з економічною конкуренцією.

Отже, основною метою антимонопольної політики в Україні є захист уже створеного конкурентного середовища, підвищення ефективності функціонування існуючих конкурентних відносин. Це призвело до трансформації антимонопольної політики держави у конкурентну політику, а антимонопольного законодавства - в конкурентне законодавство, тобто систему заходів держави щодо створення та розвитку конкурентного середовища, регулювання конкурентних відносин і конкурентного процесу з метою підтримки та заохочення економічної конкуренції, боротьби з негативними наслідками монополізму, захисту законних інтересів підприємців і споживачів, сприяння розвитку цивілізованих ринкових відносин, створення конкурентоспроможного вітчизняного виробництва.

Протягом 2019 року проведена робота щодо підготовки та доопрацювання проекту закону «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель».

Задля вироблення рекомендацій для України була розглянута специфіка організації публічних або державних закупівель на прикладі двох країн: США та Німеччини.

З метою більш ефективної боротьби з існуючими проблемами потрібно втілити в життя наступні рекомендації:

1. Вирішити ряд питань щодо нормативного забезпечення невідворотності покарання.
2. Треба усунути ряд недоліків діючого законодавства що стосуються закупівель та заповнити «прогалини» процесів закупівель.
3. Необхідність повномасштабного запуску системи ризик-індикаторів, що виявлятиме й сигналізуватиме про всі потенційно корупційні закупівлі.

5. Усунення технічних проблем, пов'язаних з функціонуванням електронної системи «ProZorro».

6. Використання інструментів модуля аналітики «ProZorro», що сприяють прозорим та підзвітним закупівлям.

7. Формувати бази даних та аналітичні матеріали про здійснені публічні закупівлі, випадки порушень та зловживань в цій сфері для запобігання корупційних проявів (подібно як в США та Німеччині існують блек-списки).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веденівська Г. Державні закупівлі - за принципом максимальної економії та ефективності / Г. Веденівська // Фінансовий контроль. - 2016. - № 2. - С. 25-27.
2. Грецький, Р. Л. Механізм захисту конкуренції в контексті антимонопольної політики України / Р. Л. Грецький // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 1. - С.27-30.
3. Закон України «Про Антимонопольний комітет України»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
4. Закон України «Про публічні закупівлі» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>
5. Івашук Ю. П. Чинники виникнення та шляхи мінімізації корупції в секторі державних закупівель (на прикладі України) / Ю. П. Івашук // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. - 2014. - Вип. 1(1). - С. 285-291.
6. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Звіт сфери публічних закупівель, електронний ресурс, режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5cc39077-e96a-40fd-815b-b03f9e0187fa&title=ZvitSferiPublichnikhZakupivelZa2019-Rik>
7. Модуль аналітики Prozorro, електронний ресурс, режим доступу: <https://bi.prozorro.org/sense/app/fba3f2f2-cf55-40a0-a79f-b74f5ce947c2/sheet/HbXjOep/state/analysis>
8. Науменко С.М.: Система тендерних закупівель: теоретико-методологічні підходи до дефініції і класифікації / С. М. Науменко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. - 2014. - Вип. 1(2). - С. 242-247. - Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_322_69312878.pdf
9. Політика Світового банку за темою «Закупівлі в ФІП (фінансування інвестиційних проектів) та інші оперативні питання закупівель», від 28 червня 2016 року, електронний ресурс, режим доступу: www.worldbank.org/procure

10. Положення про порядок організації та проведення міжнародних торгів (тендерів) в Україні: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.1993 р. № 871.

11. Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб: Закон України від 22.12.1995 р. № 494/95-ВР

12. Про заборону використання бюджетних коштів для закупівлі товарів (робіт, послуг) іноземного походження: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 4.06.1996 р. № 611.

13. Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти: Закон України від 22.02.2000 1490-111

14. Про затвердження форм документів у сфері публічних закупівель <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0449-16#Text>

15. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. №922-УІІ.

16. Про Стратегію реформування системи публічних закупівель [Електронний ресурс]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2016-p#Text>

17. Публічний модуль аналітики: Режим доступу: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd>

18. Антонов В.И., Киселева О.В. Зарубежный опыт регулирования размещения государственного заказа и возможность его использования в российской практике // Современные проблемы науки и образования. 2013. № 3. С. 288.

19. Уметалиев А.С. Зарубежный опыт проведения государственных закупок // Наука, новые технологии и инновации. 2013. № 6. С. 124-125;

20. Уметалиев А.С. Зарубежный опыт проведения государственных закупок // Наука, новые технологии и инновации. 2013. № 6. С. 124-125; Кабанов А.А., Крячек М.О. Информационные аспекты противодействия коррупции при организации государственных закупок // Правовое поле современной экономики. 2013. № 10. С. 116-131.

21. Уровень восприятия коррупции по странам (Corruption Perceptions Index 2019) // Центр гуманитарных технологий [электронный ресурс] режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info> свободный
22. Arrowsmith, S. (2002). Public procurement as an instrument of policy and the impact of market liberalisation. *International Library of Critical Writings in Economics*, 144: 445-494.
23. Artur Kovalchuk, Charles Kenny, and Mallika Snyder, 2019. “Examining the Impact of E-Procurement in Ukraine.” CGD Working Paper 511. Washington, DC: Center for Global Development. , электронный ресурс, режим доступа: <https://qrgo.page.link/mtPsD>
24. Aschauer, D. A. (1989). Is public expenditure productive?. *Journal of Monetary Economics*, 23(2): 177-200.
25. Aschauer, D. A. (1990). Is government spending stimulative?. *Contemporary Economic Policy*, 8(4): 30-46.
26. Beste, T. (2008). *Greening the Supply Chain in Public Procurement*, VDM Verlag.
27. Betts, Martin , Black, Peter , Christensen, Sharon A. , Dawson, Edward , Du, Rong , Duncan, William , Foo, Ernest , & Gonzalez Nieto, Juan (2006) Towards secure and legal e-tendering. *Journal of Information Technology in Construction*, 11 [Электронный ресурс] – Режим доступа: [https://www.researchgate.net/publication/27467625 Towards secure and legal E-tendering](https://www.researchgate.net/publication/27467625_Towards_secure_and_legal_E-tendering)
28. Bhatnagar, S. (2003). “e-Government and Access to Information,” *Global Corruption Report*, Transparency International, 24-29.
29. Bolton, P. (2006). Government procurement as a policy tool in South Africa. *Journal of Public Procurement*, 6(3): 193-217.
30. Bolton, P. (2006). Government procurement as a policy tool in South Africa. *Journal of Public Procurement*, 6(3): 193-217
31. Brauer, J. & Dunne, P. (2004). *Arms trade and economic development: Theory, policy and cases in arms trade offsets*: Routledge.

32. Burt, D., Petcavage, S., & Pinkerton, R. (2009). *Supply Management: The Key to Supply Chain Management*, McGraw Hill Higher Education
33. Cohen, W.M., Nelson, R.R., & Walsh J.P. (2002). "Links and Impacts: The Influence of Public Research on Industrial R&D," *Management Science*, 48 (1), 1-23.
34. Edler, J. & Georghiou, L. (2007). "Public procurement and innovation - Resurrecting the demand side," *Research Policy*, Vol. 36, 949-963.
35. Edler, J. & Georghiou, L. (2007). Public procurement and innovation—Resurrecting the demand side. *Research Policy*, 36(7): 949-963.
36. Edler, J. & Georghiou, L. (2007). Public procurement and innovation—Resurrecting the demand side. *Research Policy*, 36(7): 949-963.
37. Emerald Publishing Limited Howard House, Wagon Lane, Bingley BD16 1WA, UK First edition 2018
38. Force, S. P. T. (2006). *Procuring the future*. London: Sustainable Procurement Task Force
39. Fox, T., Ward H., & Howard, B. (2002). "Corporate Responsibility for Environment and Development Program," *International Institute for Environment and Development*
40. Geroski, P. A. (1990). Procurement policy as a tool of industrial policy. *International Review of Applied Economics*, 4(2): 182-198.
41. Gordon, M.J. (2009). Improving the validity of public procurement research. *International Journal of Public Sector Management*, 22(2): 91-103.
42. Gordon, M.J. (2009). Public procurement strategy for accelerating the economic recovery. *Supply Chain Management: An International Journal*, 14(6): 429-434.
43. Haines, R. (2012). The complexities of development: The South African national industrial participation programme in perspective. In *Designing Public Procurement Policy in Developing Countries*: Springer. pp: 111-139.
44. Hemenway, D. (1989). Government procurement leverage. *Journal of Public Health Policy*, 10(1): 123-125.

45. Kaye N.L. & Worrel, G. (2012). Procurement for sustainable local economic development. *International Journal of Public Sector Management*, 25(2): 133-153.
46. Koskei, N. S. I., Buigut, K. & Kibet, J. (2013). Impact of openness, foreign direct investment, gross capital formation on economic growth in Kenya.
47. Laajaj, R., Eslava, M., and Kinda, T. (2017). Corruption, Custom Reform and Firm Growth: Quasi-Experimental Evidence from Colombia. CAF Working Paper No. 2017/25.
48. Lewis-Faupel, S., Neggers, Y., Olken, B. A., and Pande, R. (2014). Can Electronic Procurement Improve Infrastructure Provision? Evidence from Public Works in India and Indonesia. National Bureau of Economic Research Working Paper 20344.
49. Li, Y. (2013). Public procurement as a demand-side innovation policy in China: An exploratory and evaluative study (Doctoral Dissertation, University of Manchester).
50. Link A.N., Scott J.T. Private Investor Participation and Commercialization Rates for Government-sponsored Research and Development Would a Prediction Market Improve the Performance of the SBIR Programme? // *Economica*. 2009. 76(302): 264-281.
51. McCrudden, C. (2004). Using public procurement to achieve social outcomes. Paper Presented at the Natural Resources Forum.
52. McCrudden, C. (2004). Using public procurement to achieve social outcomes. Paper Presented at the Natural Resources Forum.
53. Monczka, R., Handfield, R., Giunipero, L., & Patterson, J.L. (2008). *Purchasing and Supply Chain Management*, South-Western College/West
54. Okunogbe, O. and Pouliquen, V. (2018). Technology, Taxation, and Corruption: Evidence from the Introduction of Electronic Tax Filing. World Bank Group Impact Evaluation Series Policy Research Working Paper No. WPS 8452.
55. Open Contracting Partnership (2017). Ukraine S&L: MEL Framework Progress Report. Open Contracting Partnership, July <https://www.open-contracting.org/2017/04/19/learning-insights-measuring-results-ukraine/>

56. Preuss, L. (2009). Addressing sustainable development through public procurement: The case of local government. *Supply Chain Management: An International Journal*, 14(3): 213-223.
57. Rose-Ackerman, S. (1999). *Corruption and Government: Causes, consequences and reform*, Cambridge University Press, England
58. Schpll, A. and Ubaydi, D. (2017). *Impact of Technology on Corruption: A Study of Im-
pact of e-Procurement on Prices of Various Government Purchases*. Norwegian School of Economics Master thesis.
59. Shapoval et al. (2017). *Impact of Prozorro*. Center of Excellence in Procurement and Kyiv School of Economics.
60. Sloth M. *Analysis of public and pre-commercial procurement models and mechanisms, report from project P3ITS, EU's seventh framework programed // Research EU Commission, 2011.*
61. Soreide, H. (2002). "Corruption in public procurement: Causes, consequences and cures," CMI Report
62. Taylor, T. K. & Yulek, M. A. (2012). *Leveraging international public procurement in support economic development: Forecasting public sector expenditures and market size in Turkey*. Paper Presented at the 5th The International Public Procurement Conference, USA
63. Thai, K. (2008). *International Handbook of Public Procurement*, Auerbach Publications
64. Vissapragada, P. (2017). *Open Government Case Study: Costing the ProZorro eProcurement Program. Results for Development*.
65. Walker, H. & Brammer, S. (2009). *Sustainable procurement in the United Kingdom public sector*. *Supply Chain Management: An International Journal*, 14(2): 128-137.
66. Watermeyer, R. (2000). *The use of targeted procurement as an instrument of poverty alleviation and job creation in infrastructure projects*. *Public Procurement Law Review*. pp: 226-250.

67. Wu, S. Y., Tang, J. H. & Lin, E. S. (2010). The impact of government expenditure on economic growth: How sensitive to the level of development?. *Journal of Policy Modeling*, 32(6): 804-817.

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В ЕКОНОМІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЕРЖАВИ

Студента (ки) ___ курсу, ___ групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Литвиненко
Яни
Валеріївни

Науковий керівник
к.е.н.
доцент

(підпис керівника)

Міняйло
Олександр
Іванович

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Ладонько
Людмила
Степанівна

Київ 2020

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань). Основний зміст роботи викладено на 53 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 9 рисунків, 3 таблиці.

Метою роботи є висновки щодо ефективності механізму державних закупівель, розробка заходів щодо його вдосконалення

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- розглянути сутність, роль та значення публічних закупівель;
- розкрити процес становлення та розвитку публічних закупівель в Україні;
- провести аналіз організаційно-економічних засад здійснення публічних закупівель та ефективність публічних закупівель у 2019 році;
- проаналізувати законодавство та виділити суб'єктів, описати інституційне забезпечення публічних закупівель в Україні;
- розкрити процес становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель;
- за допомогою досвіду США та Німеччини розробити рекомендації щодо напрямів та методів удосконалення публічних закупівель в Україні.

Об'єктом дослідження є ринкові механізми здійснення державних закупівель.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи щодо регулювання публічних закупівель в економічній політиці держави.

Основними методами, використаними при написанні дипломної роботи, були вивчення і використання наукової літератури та періодичних публікацій, аналіз зібраної інформації по об'єкту курсової роботи та узагальнення зібраної інформації.

У першому розділі наводиться ґрунтовний теоретико-методичний аналіз основ публічних закупівель в економічній політиці. Викладено сутність, роль та значення публічних закупівель, проаналізовано періодизацію становлення та розвитку публічних закупівель в Україні.

У другому розділі здійснюється аналіз сучасного стану, тенденцій та розвитку системи публічних закупівель в Україні. Розглядається організаційно-економічні засади здійснення публічних закупівель, аналізуються суб'єкти та інституційне забезпечення публічних закупівель в Україні.

У третьому розділі надаються рекомендації щодо напрямів та методів удосконалення публічних закупівель в Україні, використовуючи досвід іноземних країн.

Одержані результати можуть бути використані при удосконаленні систем електронного ведення публічних закупівель.

Анотація

У випускній кваліфікаційній роботі висвітлено детальний хронологічний історичний порядок розвитку нормативно-правової бази регулювання публічних закупівель, проаналізовано показники економічної діяльності ДП «ProZorro», викладено пропозиції щодо удосконалення ведення публічних закупівель в Україні.

Ключові слова: публічні закупівлі; державне управління; «ProZorro»; електронні державні закупівлі; тендери; торги.

Abstract

The final qualifying work highlights the detailed chronological historical order of development of the regulatory framework for public procurement regulation, analyzes the indicators of economic activity of ProZorro, sets out proposals for improving public procurement in Ukraine.

Keywords: public procurement; governance; ProZorro; electronic public procurement; tenders; auction.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу
на тему: «Публічні закупівлі в економічній політиці держави»
студентки ОС «Магістр»
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Київського національного торговельно-економічного університету
Литвиненко Яни Валеріївни

Актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи неможливо переоцінити. Тема державних закупівель переживає сплеск суспільного інтересу і цілком обґрунтовано, адже формування принципів добросовісної конкуренції та поглиблення ринкових відносин між замовниками та підрядниками пов'язане з впровадженням практики торгів, а від цього залежить сталий розвиток економіки.

В роботі проведено ґрунтовний теоретико-методичний аналіз основ публічних закупівель в економічній політиці. Викладено сутність, роль та значення публічних закупівель, проаналізовано періодизацію становлення та розвитку публічних закупівель в Україні.

Автор змістовно аналізує сучасний стан, тенденції та розвиток системи публічних закупівель в Україні. Автором розглядаються організаційно-економічні засади здійснення публічних закупівель, аналізуються суб'єкти та інституційне забезпечення публічних закупівель в Україні, вивчається становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель. Автор вивчає діяльність ДП «ProZorro» та детально аналізує економічні показники діяльності підприємства, що є найбільш значимим у сфері публічних закупівель в Україні.

Випускна кваліфікаційна робота має значну теоретичну новизну - автором проводиться детальний хронологічний історичний порядок розвитку нормативно-правової бази регулювання публічних закупівель та високе практичне значення – аналіз показників економічної діяльності ДП «ProZorro».

Робота відповідає основним вимогам та може бути допущеною до захисту.

Начальник управління автоматизованого
документообігу суду та моніторингу
виконання документів

Унікальність тексту 90%

Проверить новый текст

Проверить большой текст

Проверить сайт на уникальность

Повысить уникальность

Синонимайзер PRO

Проверить орфографию

Оценить качество

Качество PRO

Отлично. Текст уникальный. Имеются источники с мелкими заимствованиями.

СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЛИТВИНЕНКО Я. . 2 курс (ОС «магістр») ФЕМП КНТЕУ спеціальність «Публічне управління та адміністрування» спеціалізація «Публічне управління та адміністрування» У статті розглянуто сучасні умови становлення інформаційних технологій у сфері публічних закупівель. Охарактеризовано переваги використання інформаційних систем у процесах державного управління. Проаналізовано показники

